

LEVENDE LAND

**Medlemsblad for Frie Bønder -
Levende Land**

Årgang 21 – vinter 2025– Nr 1.

Redaktør: Annette Kjærulff Davidsen, baekkelundry@gmail.com

Ansvarshavende: Ole Kjærulff Davidsen

Tidsskrift for frie bønder, husmænd og folk på landet

Layout: Annette Kjærulff Davidsen

Copyright: Levende land og forfatterne

Redaktionelt:

Det er en kold tid, vi lever i, vi er i skrivende stund 8 dage fra kyndelmisse, og nu kommer frosten, selvom forårsblomsterne allerede er begyndt

I dette korte nummer af Frie Bønder skriver vi lidt om arbejdet med omvurderingerne og om den grønne trepart, som jo bliver vigtig her i 2025.

Der er også en artikel om GMO af Sofia Wathne, der er involveret i ungdomsarbejdet i Frie Bønder – "Rebooting the Food System". Udover det har Sophia Straarup skrevet en artikel om, hvad Rebooting the Food System egentlig er. Du finder også ændringsforslag til vedtægterne

for foreningen, som kommer op som forslag på landsmødet d. 15-3. Der er selvfølgelig også et program over selve dagen til landsmødet og som sædvanlig en forpersons-/formandsreplik. Dette nummer af Levende Land har undertegnede selv layoutet, og vi planlægger at bladet kommer i det sædvanlige format senere, hvis muligt. Udgaven her er kun digital, men den kan skrives ud fra en almindelig printer. Hvis det ikke er muligt for dig, så kontakt os! Vi planlægger et nyt og mere omfattende blad til efteråret.

INDHOLD:

Foreningen

Formandsreplik, Ole Kjærulff Davidsen s. 5

Forslag til vedtægtsændringer, s. 7

Program for landsmøde, s. 11

Skat og omkategoriseringer.

Kort replik af Svend S. Eskildsen, s. 14

Opfordring fra bestyrelsen, s. 14

Co2-afgift og trepart

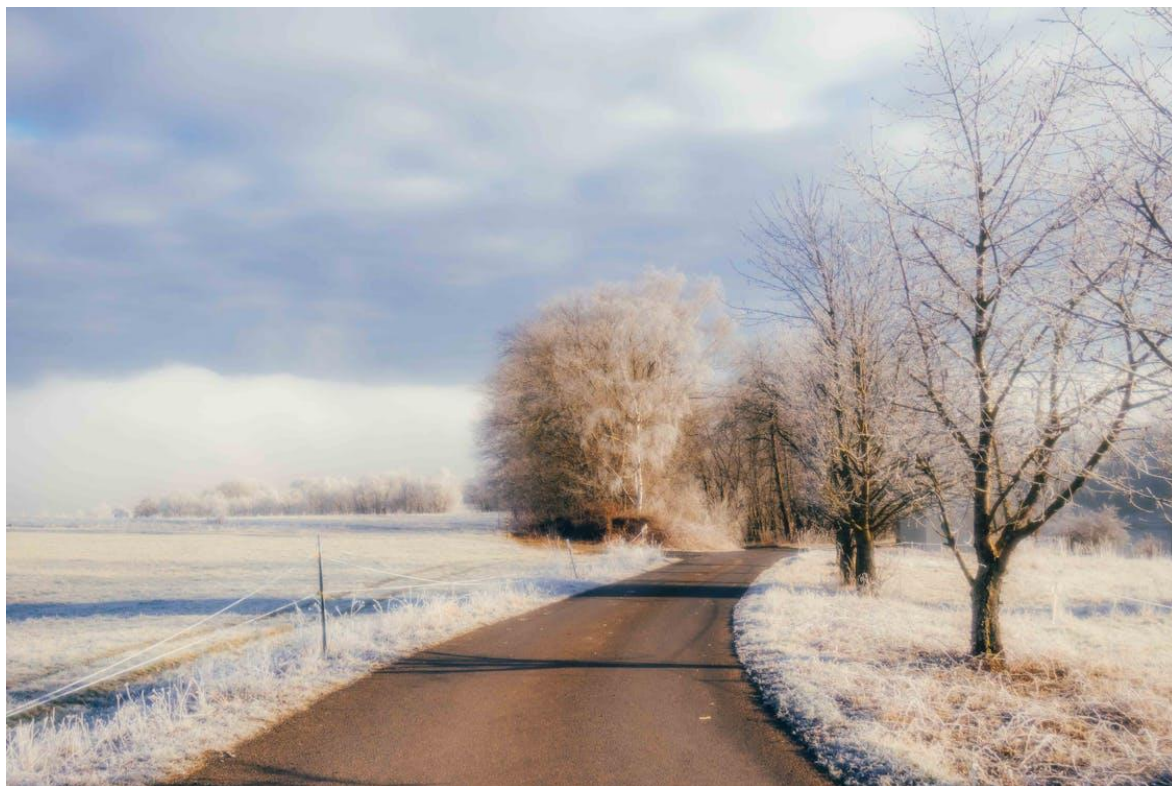
*Minimumsplatform med henblik på revision af aftalen om Grøn Trepert, ved
Landsforeningen Praktisk Økologi
Netværket for Økologisk Folkeoplysning og Praksis (Øko-net)
Frie Bønder - Levende Land /La Via Campesina Danmark, s. 16*

Varia

Frø og mentalt helbred af Sophia Wathne, s. 18

Rebooting the Foodsystem: EU-projekt for at engagere unge mennesker i agroøkologi, af Sophia Straarup, s. 19

Forpersonsreplik

En tryk og ubekymret nattesøvn er vi vist mange, der har savnet, siden D. Trump blev valgt, og i hvert fald siden han begyndte at stille territoriale krav til Grønland. Lokalt er Den grønne Trepartsaftale (G3P) heller ikke nogen humørbombe, MEN her kan man dog trøste sig med, at landets mest anerkendte landbrugsøkonomer er meget sikre på, at planerne ikke vil komme ret meget ud af stedet på denne side af år 2030. Udsigterne til døde have og døde jorde i al overskuelig fremtid kan dog kun fremtvinge optimisme, *fordi* fremtidssceneriet er så ubærligt, at det inden for de næste par år må resultere i et folkeligt krav, som politikerne ikke kan sidde overhørigt. Her har vi i Frie Bønder - Levende Land været ganske hurtigt ude og leveret både en principiel kritik af G3P og et let forståeligt og realistisk alternativ.

I stedet for blankt at afvise regeringens planer, har vi valgt at foreslå en korrektion, som kan begynde i det små, men som kan vokse i takt med, at den viser sig at blive en succes: *Naturnært jordbrug* er vores forslag til et landbrug, der imødekommer alle de krav, som den industrielle produktionsform ikke har magtet at opfylde. Det kan man læse mere om i den her optrykte erklæring, som vi har udsendt sammen med andre organisationer, og som vi arbejder på at skabe en bred koalition bag.

En virkelig glædelig nyhed er det, at Mellemfolkeligt Samvirke har bevilget en lille halv mio. kr. til et fælles, EU-støttet projekt med os: *Rebooting the Food System: Youth Engagement for Agroecology*. "Agroøkologi" er jo La Via Campesinas, og nu også FAO's og EU's, begreb om et bæredygtigt, resilient og socialt forsvarligt landbrug - og svarer nogenlunde til, hvad vi forstår ved naturnært jordbrug. Vi er især stolte over, at projektet

kommer til at gå hånd i hånd med udviklingen af en ungdomsafdeling i vores forening, og at det kommer til at støtte båndene mellem yngre og ældre i en tid, hvor nærmest alt må sættes ind på at bringe yngre generationer i vej med at dyrke jord og holde husdyr.

En anden grund til at glæde sig er, at processen med at revidere Ejendomsvurderingsloven tilsyneladende skrider frem efter planen og efter de retningslinjer, som vi oprindeligt har foreslået. Det vil kort sagt sige, at natur og skov samt ekstensivt og intensivt landbrug sidestilles og beskattes, som landbrugsjord hidtil er blevet det.

Hvis alt går vel, kommer loven i høring sidst på foråret og bliver vedtaget i efteråret. Vi gør vort bedste for at få afværget de sidste rester af urimeligheder i loven: Opstaldning af heste og rideskole i mindre omfang bør efter vores mening ikke medføre kategorisering som erhvervsejendom, og i det hele taget bør landbrugsjord, ligesom skov og natur, aldrig beskattes, som om det var bolig eller erhverv. Desuden bør også dele af ejendomme på under 2 ha kunne beskattes som jordbrug/natur.

Selv i bedste fald står det dog tilbage, at mange tusinde ejere af mindre landejendomme i en årrække er blevet urimeligt beskattet og i øvrigt uanstændigt behandlet. Vi indsamler derfor sager, hvor vurderingsstyrelsens afgørelser har været påklaget, med henblik på om muligt at give hele sagsforløbet et retsligt efterspil, og i hvert fald sikre, at dette grove overgreb ikke forsvinder ud i historiens mørke. Se nærmere herom andetsteds i dette blad.

Nu opfatter vi i Frie Bønder - Levende Land os i høj grad som en almennyttig forening, for de mindre landbrugs vilkår er uløseligt forbundet med hele landets skæbne. Selv om strukturudviklingen har behandlet de mindre jordbrug langt nådigere end de mellemstore og større, så har husmændene, selvom der er forholdsvis mange tilbage af os, igennem det sidste halve århundrede tabt uforholdsmæssig megen indflydelse på samfundsudviklingen - også når landbrugets aftagende betydning for nationens økonomi tages i betragtning. Hvad kunne man da have gjort anderledes? Efter min mening gjorde man fejl i at forsøge at kopiere de større landbrug og tage konkurrencen med dem op på vilkår, som man aldrig skulle have accepteret. Specialisering og vægt på massefremstilling på bekostning af kvalitet og dyrevelfærd burde de mindre landbrug klart have sagt fra overfor.

I stedet kunne man have organiseret indbyrdes samarbejde og søgt alliancepartnere uden for landbruget. Desuden kunne man have presset på for at gøre det muligt at oprette andelslandbrug og landbrugskooperativer. Nu ved jeg godt, at stærke kræfter i sin tid omhyggeligt sørgede for at lukke af for disse muligheder. Men med den deregulering, der nu (fra 2010) er gennemført, er der ingen ordentlig undskyldning for at lade disse muligheder uprøvede. Der er allerede mange unge, der forsøger sig med kollektive bo- og produktionsformer, og de har brug for al den støtte, de kan få. Også derfor foreslår jeg, at vi i et nyt sæt vedtægter gør det til et vigtigt mål at fremme fællesskaber omkring bosætning på landet og om at dyrke jorden. Det kan man se nærmere om i det her optrykte forslag til nye vedtægter for vores forening.

For nu at vende tilbage til dette lands nærmeste allierede, kan man med rette spørge, hvorfor et flertal af USA's befolkning har genvalgt en person, som allerede én gang har forsøgt at begå statskup, og hvorfor det store flertal af folk ude på landet stemte på ham. Det korte svar er, at landdistrikterne i den forløbne periode blev behandlet endnu ringere, end de blev under Trump. Situationen er delvis analog til den danske. Her bliver

landkommunerne stadig mere pressede. Man kunne, hvis man ville, sikre det samme kommunale serviceniveau over hele landet, men det vil "man" netop ikke.

Hertil kommer en voksende ulighed *indenfor* mange af de såkaldte landkommuner: Det går rigtig godt for byer som Svendborg, Holbæk og Sønderborg, siges det, men uligheden imellem "hovedbyen" og de tidligere kommuner, som blev nedlagt ved den sidste kommunalreform, vokser. Det betyder, at *ingen* organisation eller offentlig myndighed varetager de egentlige landdistrikters interesser. Den sidste struktur, der er tilbage ude i landet, er sognene, og her lægges pastorater og menighedsråd i stigende omfang sammen; også disse institutioner er under voksende pres. Men hvem kan vi så, ladt mutters alene ude på landet, hælde hovedet til? Svaret er klart: Frie Bønder - Levende Land!

Nå, vil nogen spørge, I vil altså tages alvorligt som landdistrikternes organisation og sande forsvarere? - Ja, det synes vi allerede, vi har vist os i stand til i forbindelse med sagen om beskatning af mindre landbrug, og det vil vi af al magt søge at gøre i forbindelse med Treparten. Det skal samtidig siges, at uden en overførsel af politisk *magt* til landet uden for byerne og metropolen, bliver det svært at vende udviklingen. Som nogle nok har bemærket, er antallet af regioner på det seneste indskrænket fra fem til fire. Alt land øst for Storebælt er nu én region.

Nu, da diskussionen om rigsfællesskabet for alvor er blevet taget op, var det nok en idé at se på, hvordan "selve Danmark" styres. Her vil jeg blot opfordre til, at man lader sig inspirere af erfaringerne med tidligere ordninger, som stænderforsamlinger, landsbyfællesskaber og lokale andelsselskaber. Og før man slår en latten op over forslag til at imødegå den fortsatte centralisering - så kast lige et blik over på den anden side af Atlanten. Der er brug for, at landdistrikter og landbefolkning kræver demokrati og retfærdighed, i stedet for autoritære panikløsninger.

VEDTÆGTER 2025 (FORSLAG TIL NYE VEDTÆGTER)

§1

Foreningens navn er Frie Bønder – Levende Land.

Foreningens adresse er formandens adresse.

Frie Bønder - Levende Land er en almennyttig forening, der arbejder for

- at forbedre livsbetingelserne for beboerne i landdistrikterne
- at forbedre relationerne mellem landbruget og det øvrige samfund.
- at styrke samarbejdet mellem bønder og landbefolkninger på tværs af nationale grænser
- at al landbrugsproduktion bliver mere økologisk

Foreningen arbejder således for et jordbrug, der er etisk fuldt forsvarligt, herunder med hensyn til påvirkning af klima og miljø samt biodiversitet. Foreningen arbejder desuden for bevarelse og udvikling af en rig og mangfoldig kultur med jordbruget som midtpunkt. Dette indebærer efter foreningens opfattelse, at

-de små og mellemstore jordbrug samt jordbrugsfællesskaber skal udgøre grundstammen i produktionen.

-der inden for alle former for landbrug tilstræbes, at der produceres i overensstemmelse med naturens processer, under skyldig omsorg for dyr, planter og jord.

– Vilkårene for produktion og distribution af fødevarer skal tilrettelægges på en måde, som sikrer et ordentligt udkomme og livsvilkår på højde med tilsvarende erhverv, , for såvel jordejere/forpagtere af små og mellemstore jordbrug, jordbrugsfællesskaber som for ansatte.

Foreningen arbejder for ret til selvbestemmelse med hensyn til produktion, fordeling og forbrug af mad. Dette indebærer efter foreningens opfattelse, at

- alle, som ønsker det, skal have mulighed for at dyrke jorden.
- jordbrugerne skal have afgørende indflydelse på, hvad og hvordan de producerer, og hvordan dette forarbejdes og fordeles videre. Betingelserne for mad-/fødevarerproduktionen skal reguleres på baggrund af demokratiske processer.
- alle skal have ret til sunde fødevarer, der er fremstillet på en bæredygtig måde.
- alle skal have lige vilkår i landbruget, uanset køn
- landbrugsproduktion skal fortrinsvis ske med henblik på lokal/regional afsætning.

Foreningen søger at nå sine mål ved at

- søge indflydelse på lovgivningen og deltage i den offentlige debat i medierne.
- yde medlemmerne støtte med hensyn til etablering på landet, samt produktion, køb og salg af mad/fødevarer samt jordbrugsrelaterede varer og tjenesteydelser.
- etablere regionale, faglige netværk samt uddannelse for medlemmerne.
- formidle faglig rådgivning.
- samarbejde med andre organisationer med tilsvarende målsætning, nationalt som internationalt.
- foretage formidling i offentligheden om jordbrugsfaglige og jordbrugspolitiske emner.
- samle, udvikle og formidle viden om bæredygtig produktion på små og mellemstore jordbrugsbedrifter samt jordbrugsfællesskaber.

§2

Foreningens primære målgruppe er alle, der er eller har været involveret i arbejde med jordbrug, eller som ønsker at etablere sig som jordbrugere. Derudover optages andre personer, organisationer og virksomheder, der kan tilslutte sig foreningens formål. Som støttemedlemmer optages personer med samme rettigheder, dog uden stemmeret og adgang til rabatter, men til halvt kontingent.

§3

Foreningens interesser varetages af bestyrelsen i samspil med medlemskredsen. Udover formand og næstformand består bestyrelsen af 4-7 personer og 1-2 suppleanter.

Bestyrelsen fastsætter selv sin forretningsorden. Bestyrelsens afgørelser sker ved almindeligt flertal. Ved stemmelighed er formandens stemme afgørende.

Bestyrelsen fastsætter foreningens kontingent, der opkræves forud.

Kommunikation og information til medlemmerne om foreningens virksomhed vil ske via foreningens hjemmeside, nyhedsbreve samt blad, hvis redaktør vælges af bestyrelsen.

§4

Foreningens øverste myndighed er Landsmødet, som holdes hvert år i første kvartal. På landsmødet berettes om foreningens virksomhed og foreningens program diskuteres og revideres.

Formanden og næstformanden vælges for 2 år ad gangen. Formanden i lige år og næstformanden i ulige år.

Den øvrige bestyrelse samt suppleanter er på valg hvert andet år.

Bestyrelsen er ansvarlig for valg af revisor.

En person, der er valgt, kan maksimalt være valgt i 8 år på samme post.

En afgået formand er ikke valgbar til nogen post i bestyrelsen før efter 2 år, uanset af hvilken grund han er gået af.

Afstemninger kræver almindeligt flertal.

Dog kræves der 2/3 flertal af de fremmødte på Landsmødet til vedtægtsændringer.

Hvert medlem har én stemme. Dog kan stemmeretten overdrages til en ægtefælle/samlever

Landsmødet indkaldes med mindst 4 ugers varsel ved annoncering i nyhedsbrev eller foreningens blad – Levende Land – for at kunne være beslutningsdygtigt.

Forslag til Landsmødet skal tilgå bestyrelsen senest 2 uger før landsmødet.

Landsmødet skal indeholde følgende dagsorden:

- 1) Valg af dirigent, skriftfører og stemmetællere.
- 2) Formanden aflægger beretning, som debatteres og sættes til afstemning.
- 3) Regnskab aflægges, debatteres og sættes til afstemning.
- 4) Indkomne forslag.
- 5) Valg:
 - a) Formand
 - b) Næstformand
 - c) Bestyrelsesmedlemmer
 - d) Suppleanter
- 6) Eventuelt

Forslag og valg skal ske skriftligt, når mindst et medlem ønsker det.

Valgbar til bestyrelsen er enhver, der har stemmeret og som har accepteret kandidatur.

Medlemmer med fuldt medlemskab har stemmeret og er valgbare, når kontingentet er indbetalt senest den 31/1 i landsmødeåret. Ved kontingentbetaling inden indkaldelsesfristen til Landsmødet er udløbet, kan bestyrelsen dog godkende stemmeret og valgbarhed.

Virtuel deltagelse og stemmeafgivelse skal være mulig.

Der kan ikke stemmes ved fuldmagt.

§ 5

Bestyrelsen kan nedsætte arbejdsgrupper og udvalg, og det tilstræbes, at mindst et udvalgsmedlem er repræsenteret i bestyrelsen. Er dette ikke tilfældet, har bestyrelsen hjemmel til at sende en repræsentant til udvalgmøderne.

§ 6

Underskriftsberettiget i økonomiske anliggender er formand og kasserer. For foreningens økonomiske forpligtelser hæfter kun foreningens formue.

§ 7

stk. 1 Ekstraordinært landsmøde kan indkaldes, når en fjerdedel af foreningens medlemmer – eller mindst 3 bestyrelsesmedlemmer – kræver det.

Bestyrelsen er forpligtet til skriftlig at indkalde til ekstraordinært landsmøde senest 14 dage efter at kravet om ekstraordinært Landsmøde er fremsat. Der skal være et varsel på mindst 1 uge.

§ 8

Foreningens opløsning eller eventuelle fusion kan vedtages på to på hinanden følgende landsmøder.

På samme landsmøder skal bestyrelsen fremkomme med forslag til anvendelse af eventuel formue, som skal anvendes til landdistriktsfremmende foranstaltninger.

Vedtægterne er vedtaget på landsmødet 15. marts 2025.

Program for 15-3

10.00-11.00: Modtagelse og morgenbrød

11.00 - 12.30: Oplæg v. Jeppe Svan fra Muld/Den grønne ungdomsbevægelse

12.30-13.15: Frokost, med varm mad

13.15-15.15: Generalforsamling ifølge vedtægterne

15.15-16.30: Kaffe og oplæg ved Allan Bornø Clausen: "Hegnstrup - Naturdrevet landbrug gennem et halvt århundrede", med debat.

BEMÆRK: Der vil blive mulighed for aftensmad og overnatning for dem, der kommer langvejs fra eller bare har lyst til at blive lidt længere.

Stil op til bestyrelsen, hvis du gerne vil være med til at udvikle vores forening og virke for et bedre jordbrug!

Vi ser frem til en fornøjelig dag med sang, god mad og masser af spændende og vigtig debat.

/Red.

Jeppe Aakjær

HUSK at få betalt dit kontingent så hurtigt som muligt, så du får stemmeret til landsmødet!

Omkategoriseringer.

Kort replik af Svend S. Eskildsen

I efteråret har jeg deltaget i diskussionerne i bestyrelse om Den Grønne Trepert bl.a. om hvad vi skal gøre for at få indflydelse.

Ellers har jeg fortsat arbejdet fra foråret omkring omkategoriseringer, vurderinger og skat, bl.a. gennem medlemskab af bestyrelsens "skatte- og medieudvalg". Vi har haft møder vores advokat og bakket Ole Davidsen op i hans møder i Skatteministeriets følgegruppe. Som udspring af møderne med advokaten blev vi enige om at iværksætte en undersøgelse af de svar og afgørelser som vores medlemmer og andre havde fået fra Skatteankestyrelsen når de havde klaget hertil. Bla. for at afsøge om der var sammenfald med de argumenter som Vurderingsstyrelsen havde brugt, og om de også henviste til styresignalet som grundlag for deres afgørelser. Denne undersøgelse har vi fået sat i værk iform af et spørgeskema, som blev åbnet for adgang umiddelbart efter 1. januar 2025.

Nu følger vi så besvarelsenerne og arbejder med at få udbredt kendskabet til undersøgelsen.

Opfordring fra bestyrelsen.

Har du klaget over Vurderingsstyrelsens afgørelse om din ejendoms status?

Hvis ja - så send din sag til Frie Bønder – Levende Lands skatteudvalg.

Efter aftale med vores advokat indsamler vi sager, som har været påklaget, uanset udfaldet. Over 800 ejere af mindre landejendomme har klaget over Vurderingsstyrelsens afgørelser, der har betydet ændring af mange tusind landejendommers status fra landbrug til bolig eller erhverv, med ofte voldsomme skattestigninger til følge. Kun ca. 5 % af klagerne har fået medhold.

Der arbejdes i Skatteministeriet i øjeblikket på en revision af loven, som forventeligt vil betyde, at flertallet af de ramte føres tilbage til en status og en beskatning, der svarer til den oprindelige, fra før den nu gældende Ejendomsvurderingslov. Imidlertid vil mange alligevel i en årrække have befundet sig i en urimelig, vanskelig og bekostelig situation.

Mange af de trufne afgørelser, såvel i første instans som efter klager, forekommer desuden at være foretaget på et lemfældigt eller ligefrem fejlagtigt grundlag.

Bestyrelsen i Frie Bønder – Levende Land (FBLL) har derfor iværksat en landsdækkende indsamling af oplysninger fra ejere, der har klaget til Skatteankestyrelsen over Vurderingsstyrelsens kategorisering. Formålet er at kortlægge, om der er udvist god forvaltningsskik i behandlingen af sagerne.

Det er vigtigt, at så mange som muligt udfylder spørgeskema og indsender deres sag til os, da antallet af sager vil være afgørende for, om sagen kan rejses ved domstolene.

Hvis du har klaget, er din deltagelse i undersøgelsen derfor afgørende for at sikre retfærdige vilkår for alle ejere af mindre landejendomme. (Bemærk: Fuld anonymitet!) Lad os sammen arbejde for en mere gennemsigtig og lovmedholdelig praksis!

Nærmere oplysninger og klagevejledning findes på

<https://friebonderlevendeland.com>

Eller skriv til:

fbll@outlook.dk

Eller ring:

26849090

Grøn trepart

Oven for ser vi et kort med de lokale grønne treparter. Frie Bønder har sammen med Økonet og Praktisk Økologi drøftet den grønne trepart og ønsker i den forbindelse at fremsætte tanker om en revision af aftalen:

Minimumsplatform med henblik på revision af aftalen om Grøn Trepart

Undertegnede er alvorligt bekymrede over specielt to problemer ved aftalen om Grøn Trepart:

1) Aftalen hviler på den præmis, at jordbrug og natur er hinandens modsætninger. Derfor

opereres der med en arealfordeling, således at landets jord enten skal bruges til at drive industrielt landbrug og skovbrug på, eller også skal det være uproduktivt og helst "urørt".

Det er helt i orden lade nogle arealer henligge udyrkede, rejse mere skov og beholde et produktivt landbrug. Men det er ikke i orden at basere hele løsningen på udelukkende at fremme to ekstremer.

Trepartsaftalen bør derfor justeres, sådan at den også fremmer *naturnært jordbrug*. Hermed menes jordbrug, der er baseret på naturlige processer, og som derfor rummer de løsninger, der efterlyses: Det binder kulstof og kvælstof, det øger biodiversiteten, og mennesker trives med det. Naturnært jordbrug kendetegnes ved et harmonisk forhold mellem dyrehold og plantedyrkning og ved harmoni mellem agerjord og bevoksning med buske og træer. Naturnært jordbrug drives under udstrakt hensyn til de mennesker, der opholder sig omkring det, og som er beskæftiget med det. Der kræves flere ansvarlige og kompetente hænder til at drive jordbrug naturnært, hvorfor driftsformen kendetegnes ved fortrinsvis mindre jordbrug og jordbrugsfællesskaber.

Skovlandbrug og dyrkning i mosaiklandskab er eksempler på naturnært jordbrug, der desuden drives økologisk og regenerativt, dvs. med skånsom jordbehandling. Tinglysning af arealer som økologiske, tinglysning af reduceret jordbehandling og tinglyst ophør af dræning er oplagte muligheder, ligesom både nationale støtteordninger som EU-støtte til denne form for jordbrug er hensigtsmæssigt og nødvendigt.

2) Aftalen om Grøn Trepert er blevet vedtaget blandt en sluttet kreds af organisationer, mens repræsentanter fra de befolkningsgrupper, som bor på landet og som færdes i det, i alt væsentligt har været udelukket fra beslutningsprocessen. Dette afspejles da også i aftalens ordlyd. Som påpeget af fremtrædende landbrugsøkonomer er det da også overvejende sandsynligt, at aftalens implementering vil volde uoverstigelige vanskeligheder (Se: https://curis.ku.dk/ws/portalfiles/portal/414828308/Landbrugets_konomi_2024.pdf , s. 54-56).

Udelukkelsesprincippet med hensyn til forhandlingsdeltagere er desværre gentaget og skærpet i forbindelse med aftalens implementering.

Undertegnede anbefaler på baggrund af ovenstående, at 1) Naturnært jordbrug fremmes i implementeringen af aftalen, som suppleres med de nødvendige redskaber hertil, og 2) at de lokale trepartsråd suppleres med repræsentanter for dem, som aftalen angår.

Landsforeningen Praktisk Økologi, Netværket for Økologisk Folkeoplysning og Praxis (Øko-net), Frie Bønder - Levende Land /La Via Campesina Danmark

XXXXX XXXXX XXXXX

Frø og mentalt helbred af Sophia Wathne

Hvilke konsekvenser har hybrid- og GMO-frø for bønderes mentale helbred i Kenya? Det næste nummer af det nye Rooted magasin, kommer til at handle om helbred og agroøkologi, og der har Susan Owiti og jeg en artikel om lige netop mentalt helbred og frø. Susan Owiti er medlem af Kenyan Peasants League, og koordinator for Kenyan Peasants League's women's articulation, og medlem af La Vía Campesinas International Coordinating Committee. Artiklen er et interview af Susan, og anledningen er Kenyan Peasants Leagues retssag mod den kenyanske regering.

D. 22. oktober 2022 ophævede den nyvalgte præsident Ruto forbuddet mod GMO-frø og d. 23. oktober 2022 sagsøgte Kenyan Peasants League den kenyanske regering for at bevare forbuddet. Sagen er blevet afvist af nogle omgange, senest i november 2024, men Kenyan Peasants League er i gang med at anke afgørelsen igen. Der er dog allerede hybrid-frø i Kenya, som har mange af de samme konsekvenser.

Ofte taler vi om hvilke konsekvenser der er for kulturarven, for miljøet og for vores fysiske helbred i forhold til hybrid-frø, og GMO-frø, og det er også vigtigt. Fx solgte både Bayer og Syngenta pesticider i Kenya i 2020 som var blevet forbudte i EU¹, som uden tvivl har haft miljø- og helbredsmæssige konsekvenser. Og når oprindelige frø forsvinder, går madkultur og biodiversitet også tabt. Men der er også mange andre konsekvenser.

For mange bønder i Kenya er hybrid-frø lig med monokulturer og gæld. Da man ikke må gemme frø fra sæson til sæson pga. patenter, skal bønder derfor have penge på hånden til både at købe frø, og dertilhørende pesticider, for overhovedet at så. Det kan være svært

¹ Human Rights Watch. (2023, September 13). Kenya: Ban Use of Highly Hazardous Pesticides. Human Rights Watch. <https://www.hrw.org/news/2023/09/14/kenya-ban-use-highly-hazardous-pesticides>

hvis man har en dårlig høst, har fået en dårlig pris, eller hvis det internationale firma der opkøber ens varer ikke har betalt én endnu. Dette leder ofte til en voldsom gældsspiral som kan medføre depression og i nogle tilfælde selvmord. Det er der jo desværre intet nyt i, da vi har set det samme mønster i fx Indien i meget større skala. Men det er vigtigt at vi husker hvorfor bønder ender i disse gældsspiraler.

Et andet problem opstår når firmaerne bag frø og pesticider henvender sig til kvindelige bønder, med store ord om empowerment og udvikling, og tilbyder dem frø, og alt fra solpaneler til fjernsyn, gennem

lån som mange har svært ved at betale af. Dette gør mange af disse kvinder mere sårbare overfor at miste deres jord og for at blive udsat for kønsbaseret vold, som lige nu er et stort problem i Kenya. Modsat kan vi se hvordan at et skift til agroøkologi betyder mere økonomisk overskud og uafhængighed, bedre psykisk og fysisk helbred for bønderne, samt et sundere miljø. Vi håber I vil læse med i det næste Rooted magasin!

Rooted magasin er en ny platform, hvor mad producenter, og andre som kæmper for at forandre vores madsystemer, kan udveksle perspektiver og viden. Det første nummer kom ud i 2024 og handlede om lovgivning for agroøkologi. Det næste nummer kommer i marts 2025 og vil fokusere på helbred og agroøkologi. Du kan finde Rooted magasin online her: <https://rooted-magazine.org/>

Rebooting the Foodsystem: EU-projekt for at engagere unge mennesker i agroøkologi af Sophia Straarup

Frie Bønder – Levende Land er blevet samarbejdspartner med Mellemfolkeligt Samvirke projektet "Rebooting the Food System: Youth Engagement for Agroecology and Due Diligence". Det betyder at vi får mulighed for at lave en lang række begivenheder og aktiviteter for at engagere flere, især unge, i foreningen og vores politiske arbejde. Vi kommer også til at arbejde på forskellige måder, med at skabe opmærksomhed i den

breder befolkning omkring agroøkologi og de problematikker som landbruget står over for generelt.

I løbet af det næste år, vil vi lave arrangementer, workshops, foredrag, filmvisninger og møder, med formål i at udbrede kendskab til agroøkologi i Danmark. Dermed håber vi på at styrke foreningen og tilslutningen omkring Frie Bønder, samt at etablere vores egen ungdomsgruppe.

Ungdomskaravane

Som en del af projektet kommer vi til at lave en ungdomskaravane. Ungdomskaravanen kommer til at bestå af en gruppe unge mennesker med forskellige baggrunde, interesseret i agroøkologi. I løbet af en uge rejser vi rundt i landet til en håndfuld gårde, for at lære om agroøkologi i praksis, de forskellige behov og barrierer for agroøkologiske jordbrugere, og for at bygge fællesskab og forståelse. Her kommer vores medlemmer ind i billedet. Forhåbentlig kan vi nemlig besøge nogle af vores medlemmers gårde med ungdomskaravanen, og det vil være muligt at kompensere værter for ungdomskaravanen.

Tidspunkt for ungdomskaravanen er stadig ikke helt fastlagt, men bliver formegentlig i løbet af sommeren 2025. Hvis du kunne forestille dig at deltage som vært til ungdomskaravanen, vil vi meget gerne høre fra dig. Skriv til os på fbll@outlook.dk, eller direkte til Næstformand Anders Behrend på 123kaos@protonmail.com

Vi glæder os til at høre fra jer!

Mange hilsner fra Reboot- koordineringsgruppen

Projektet er støttet og finansieret af EU

Program:

10.00-11.00: Modtagelse og morgenbrød

11.00 - 12.30: Oplæg v. Jeppe Svan fra Muld/Den grønne ungdomsbevægelse

12.30-13.15: Frokost, med varm mad

13.15-15.15: Generalforsamling ifølge vedtægterne

15.15-16.30: Kaffe og oplæg ved Allan Bornø Clausen: "Hegnstrup - Naturdrevet landbrug gennem et halvt århundrede", med debat.

BEMÆRK: Der vil blive mulighed for aftensmad og overnatning for dem, der kommer langvejs fra eller bare har lyst til at blive lidt længere.

Stil op til bestyrelsen, hvis du gerne vil være med til at udvikle vores forening og virke for et bedre jordbrug!

Vi ser frem til en fornøjelig dag med sang, god mad og masser af spændende og vigtig debat.

/Red.

